

APPENDIX AD OPERA S. FULBERTI.

DIPLOMATATA NONNULLA

Ex chartulario abbatiae S. Petri Carnotensis excerpta.

(GUÉRARD, *Documents inédits sur l'histoire de France. Cartulaire de Saint-Père de Chartres, tom. I, pag. 116.*)

I

De Viviano Willelmi pro cujusdam servi sui interfectione servituti addicto.

Notum esse volumus tam presentibus quam futuris, ego Arnulfus abbas, et omnis Sancti Petri Carnotensis cœnobii mihi a Deo commissa congregatio, quod Vivianum nostrum colibertum, cum uxore sua, omnemque pecuniam ejus subjungamus servituti Willelmi militis, pro interfectione furtiva cujusdam sui servi, quem ipse et uxor sua latenter interfecerunt, et eo tenore eos dimittimus ne occidantur pro hoc scelere. Filios vero quos nunc habent, ad nostros retinemus usus; quos autem genuerint posthac, ejus servituti, pro hoc nefario perditulato, dimittimus.

Signum Arnulfi abbatis †.

II.

De alodo Calidi Montis.

(Circa an. 1020.)

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Catholicæ vereque matris Ecclesiæ populis in Christicolis laus semper viget vigeatque perenne. Hoc autem dignissimum justum quoque exstat, quoniam est mater nostra, Christi vero Domini nostri sponsa, quam acquisivit suo cruore pretioso; in ea enim renascimur per baptismatis lavacrum, ac in ea resurgimus a morte animæ per pœnitentiæ lætum, et post vitæ terminum nostra tumulantur cadavera in ejus atrium. Hanc Christus supra fidem quam confessus est fidelissimus Petrus fundavit, dum Domino dixit: *Tu es Christus, Filius Dei vivi* (Matth. xvi, 16). *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus* (I Cor. iii, 11). Sunt vero beati qui catholice vivendo habitant ibi, ut David cecinit: *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te* (Psal. lxxxiii, 5). His aliis-

A videlicet eo tempore quo post exitum meum sepeliar in claustrum monachorum, ut semper transeuntes super meum tumulum orent pro me jugiter. Hoc viderunt et annuerunt Castridunenses proceres, qui sunt scripti subter. Si quis vero ex progenie mea aut alius invasor, stimulis vel sagittis exagitatus diabolicis, vim fecerit monachis, et eleemosynam quam Sancto Petro dedi quocunque modo abstulerit, damnatione damnatus perpetua pereat cum Dathan, et Abiron, et Anna et Caiapha; auctoritateque filii mei archipræsulis Hugonis anathematizatus permaneat.

Hugo, archipræsul; Gautfridi, nepotis ejus; Huberti; Godeschalei, filii ejus; Huberti, thesaurarii Cenomanensis; Radulphi, legis docti; Fulcaldi; Gathonis; Odonis Brunelli; Huberti Brunelli; Helgaudi, filii archiepiscopi; Helgaudi nigri; Gradulfi; Firmati canonici; Frederici; Hugonis vicarii; Bernardi de Buslo; Junanigni, jussu archiepiscopi, has litteras fecit.

III.

De ecclesia de Rescolio datae Sancto Petro a comite Richardo.

(Ante an. 1024.)

C Universorum conditor Deus mirabilis est in suis operibus, dum ex aliis alia, ex miroribus scilicet portat (56) majora. Cujus rei sinceram considerationem intus faciendo, et in hoc ipsi grates debemus non minimas, et in illo, corde, voce, opere, quam maximas, quod non solum, ut prælibavimus, ex temporalibus sovet perpetua, verum etiam ea rationabiliter dispensando misericorditer provehit ad æterna. Ad hujus itaque perfecti et tam optabilis gaudii fidem formandam, inter cætera quæ mortalibus spem sanctæ æternitatis ingerunt, ipsa ait Veritas per semetipsam: *Facite vobis amicos de manna iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula* (Luc. xvi, 9). Quod dono sentiens ejus, ejusdem nutu, Nortmannorum comes ego Ri-

ctionem dationi fecerit suprascriptæ, quandiu in hac permanserit intentione, humana et divina mulletur maledictione.

S. Richardi comitis. S. Rodberti archipræsulis. S. Richardi comitis frater archipræsul Rothomagensis. S. Gunnoridis comitissæ. S. Richardi, filii comitis. S. Rodberti, filii comitis. S. Unfridi.

Supradictus viculus, a rebus colligendis, Rescolinus olim quidem dicebatur; ibi enim res fisci colligebantur vel congregabantur. In quo, non longe ab Ava flumine, propter quemdam fontem, quædam ecclesiola lignea sita erat in honore sancti Remigii. Defluente vero tempore, et viculus cum ecclesia bellis assiduus ad nihilum pene deducitur, et tunc, annuente comite Richardo, parochia ipsa unita est Sancti Georgii parochiæ, cujus ecclesia non longe aberat, et altare Sancti Remigii in ala istius ecclesiæ a monachis translatum est, ubi permansit donec moderno tempore a monacho nomine Huberto cæmento et lapide est ædificata [*al.*, donec a modernis monachis major cæmento et lapide est ædificata].

IV.

De ecclesia Wadoniscurtis data Sancto Petro a Rajenario.

(Ante an. 1024.)

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Ego Richardus, Nortmannorum dux, notum volo esse tam præsentibus quam futuris, quia adiit præsentiam meam fidelis meus, nomine Rajenarius, eum consensu suæ conjugis, Wandelburgis vocabulo, humiliter petens ut, pro remedio animæ meæ, ecclesiam in comitatu Ebroico, cui nomen est Wadoniscurtis, seu pro filii sui anima, cujus vocabulum fuit Rodbertus, vel pro abolendis suis peccatis, monachis Sancti Petri cænobii Carnotensis concederem. Qui, justam petitionem tanti viri considerans assensum præbui, insuper sanciens ut, ab hodie in subsequenti generatione, nullus suorum, vel quorumlibet aliorum, jus dominationis seu violentiam cujuslibet irruptionis, [contra] hujus firmitudinis nostræ compactionem, temeraria procacitate, irrogare conetur. Ut autem hæc cartula in Dei nomine firmiter innitatur vigore, manu propria subscripsi, fidelibus quoque meis ad corroborandum tradidi.

S. Richardi comitis. S. Rodberti archiepiscopi. S. Herberii episcopi. S. Theoderici abbatis. S. Rodberti clerici. S. Rajenarii, qui hanc donationem fecit. S. Ilunfredi de Wetulabus.

Utrum illius temporis monachi possederint vel habuerint præfatam ecclesiam penitus ignoro; nam neque eam habuisse ab antiquis monachis audivi, neque a modernis mentionem aliquam fieri nunquam (*sic, cum duplici negatione*) audivi.

V.

De alodo Selusellarum dato a Gausfrido et Joscelino

A ecclesiam, vel aliquod monasterium de propriis hereditatibus honoraverit, vel donationem fecerit, nullatenus nec a filio, nec ab aliquo successore repetere, idcirco ego Joscelinus, Gausfridi filius, notum esse cupio omnibus tam præsentibus quam futuris, qualiter et qua ratione pro his quæ a patre meo dimissa sunt atque tradita Sancto Petro Carnotensis cænobii, post mortem ipsius, adierim donum abbatem Majenardum et omnem ipsius loci congregationem. Pater siquidem meus Gausfridus, ob remedium suorum peccaminum, alodum, nomine Exclussellas, in comitatu Dorcasino, Sancto Petro delegavit, super fluvium Anduræ, me puero et matre vivente. Ego autem ipsum alodum expetii, non ideo ut velim retrahere ab ipso venerabili loco cui

B est traditus, nec ut aliqua fraude possideam; sed eo tenore et tali conventionem ut, quandiu vixero, xii solidos in censum persolvam, statuto termino, debitumque servitium persolvam; nec unquam mihi liceat nec vendere, nec tradere alicui, nec filio, nec alicui meorum propinquorum; sed semper, dum flatum emisero, in mea manu meoque dominio habeatur. Post finem vero meæ vitæ, ut major memoria sit patris, et partem valeam habere in ipsius beneficio, non modo illud quod pater donavit, quod nunc teneo, dono domini abbatis Majenardi et aliorum seniorum, sed omnia cum his quæ in ipso sunt, scilicet molendinis, terris cultis et incultis, prætiis, silvis, ad eundem locum a quo accepi, deveniant in usus servorum Christi. Ut autem absque calumnia ulla vel contradictione hoc fiat, litteris mandare studui; ob hoc maxime ne aliquis, mihi fuerit (*sic*), sibi vindicet. Seniori quoque meo Odoni, comiti inclyto, proceribusque suis trado corroborandum, ut sequens in ævum firmum et inconvulsum permaneat quod insertum est. S. Odonis comitis. S. Bertæ, matris suæ. S. Agnetis, filix ipsius. S. Walterii comitis. S. Gausfredi militis. S. Hervei vicecomitis. S. Rodulphi. S. Gausberti. S. Alberti. S. Wasulini. S. Sullii. S. Joscelini, qui hanc chartulam firmam instituit. S. Gausfridi, militis sui.

VI.

De Caserpo Ursivillaris ecclesiæ.

(Circa an. 1024.)

D Sub æterno regimine summoque sacerdotio Christi, meo tempore, ego Odolricus, Aurelianorum episcopus, notum fieri volo contemporalibus atque successoribus meis modum et finem causæ quæ in hac chartula scripta est. Monachi Sancti Petri Carnotensis cænobii possidebant, ex longo tempore, quamdam ecclesiam in pago Dunensi in loco qui dicitur Ursivillaris. Quidam vero casatus noster, nomine Hilduinus, cum suis propinquis intendebat eis calumniam de ipsa ecclesia, dicens eam ad casamentum nostrum et ad suum beneficium pertinere. Ad-

Sancti Petri abbatem, ut de ista causa darent nobis A
audientiæ locum; quod et fecerunt semel in eadem
villa quæ dicitur Ursivillaris, et iterum in villa quæ
dicitur Castanetas. Discussa itaque ex utraque parte
controversia, invenimus partem monachorum ita
scriptura et testibus et longa vestitura suffultam, ut
nulla Christianorum lege posset supradicta ecclesia
ab eorum possessione auferri. Unde, contra jus atque
nefas contendere nolentes, ego videlicet Odolricus
episcopus, et frater meus Isembardus, et prædictus
Hilduinus cum filiis et cæteris propinquis suis, ex
toto gurgivimus inceptam calumniam monachis
Sancti Petri, aunentes ut solide et quiete possi-
deant ecclesiam suam Ursivillaris in perpetuum, si-
cut justum esse comperimus. Interdixi etiam episco-
pali auctoritate mihi a Deo tradita ne quis successo-
rum nostrorum prædictos monachos Sancti Petri per B

hujusmodi sacrilegam calumniam ulterius inque-
tet. Quod si pertinaciter odiosæ calumniæ inhærere
maluerit, illo quo Deus iratus incorrigibiles da-
mnat anathemate feriat. Fiat fiat. Nos vero, qui
calumniam supradictam gurgivimus, nomina nostra
nostrorumque fidelium qui præsentés aderant, in
præsenti chartula, memoriæ causa, fecimus adno-
tari.

S. Odolrici, Aurelianensis episcopi. S. Fulberti
Carnotensis episcopi. S. Alberti abbatis. S. Isem-
bardi laici. S. Erfredi clerici. S. Salonis clerici.
S. Bovonis, decani Sancti Martini Turonensis. S. Tes-
celini clerici. S. Tedoini clerici. S. Alberici. S. Hil-
duini laici, S. Hilduini filii ejus. S. Odolrici filii ejus.
S. Pontelini nepotis ejus. S. Godefridi laici. S. Adrol-
di vicecomitis. S. Friderici fr. laici. S. Hugonis Ra-
dord. S. Gualoi laici.

LAUS VITÆ MONASTICÆ.

(Apud R. P. Sirmund., *Opp. Godofr. Vindocin.*, not. ad lib. II.)

Felix grex hominum, qui, Christi dogma sequentes,
Contemptis opibus, nil proprium retinent;
Unius arbitrio quos regula sancta coerct,
Quorum quisque suo nil agit ex libito.
Cor quibus est unum, quibus indiscreta voluntas,
Par cunctis habitus et cibus est similis.
Sic tamen ut capiat quo quisque videtur egere,
Ætas ut fragilis debilitasve jubet.
Luxus abest omnis, peccandi rara facultas,
Cuncti cunctorum cum timeant oculos.
Lex communis habet visas mox prodere culpas,
Ut nascens vitium pœna sequens resecat.
Desidiæ fugiunt, labor utilis occupat omnes.
Noxia torpentes ne subcant animos.
Confusum nihil est, ubi sunt ordine cuncta,
Curatur totum, negligiturque nihil.
Nec solum vita, sed constat et ordo loquendi:
Dispensant æque maxima cum minimis,
Non nisi præscripto quisquam loquiturve siletve,
Stat, sedet, incendit ordine quisque suo.
Ecclesiæ linen noctesque diesque frequentant,
Et sanctis precibus seque suosque juvant.
Quid moror, et verbis evolvere singula tento?
Quidquid agunt, opus est corporis aut animæ.
Quid quod sic habitant, ut sit sacer ipse domorum
Et situs et numerus, sufficiensque sibi?
Quadratam speciem structura domestica præfert.

Discursum monachis, vitam dant, et stationem;
Qua velut in caulis continentur oves.
Quarum prima domus servat potumque cibumque,
Ex quibus hos reficit juncta secunda domus.
Tertia membra fovet vexata labore diurno,
C Quarta Dei laudes assidue resonat.
Plurima prætereo simili condigna relatu,
Sed breviter dicam, nil superest, vel abest.
Hos igitur proceres, hunc dignum laude senatum,
Exiguam specie, moribus eximium,
Comparo formicis, quarum studiosa laborum
Turmula convectat corpore majus onus.
Quæ ne non possint communem ducere vitam,
Isdem sub laribus horrea parva locant.
Comparo divinis apibus, quæ corpore parvo
Ingentes animas egregiasque gerunt:
Hexagonis cellis quæ mella liquentia condunt,
Utile mirificum quæ fabricantur opus.
Quæ disciplinam, quæ jura domestica servant.
Quasque simul reficit ingeniosa domus.
D Comparo sideribus, quibus aula superna refuget,
Aera quæ furvum noctibus irradiant.
Quæ senel impositam servant per sæcula legem,
Quæ solitos cursus et numeros peragunt.
Comparo gyranți solemniter omnia cælo:
Insuper angelicis comparo spiritibus,
Qui semper Sanctus triplicata voce resultant,
In tantis monachi quæ modulatur idem